

ÚLOHA VÝUKY CIZÍCH JAZYKŮ V SYSTÉMU VZDĚLÁVÁNÍ RADY EVROPY A JEJÍ REALIZACE NA PEF ČZU PRAHA

Milena Dvořáková

Katedra jazyků PEF, Česká zemědělská univerzita, 165 21 Praha 6 - Suchbátka

Anotace:

Příspěvek se zabývá úlohou výuky cizích jazyků (dále VCJ) v systému vzdělávání Evropy všeobecně a dále hodnotí celkový stav VCJ za posledních 5 let s jejími negativními a pozitivními aspekty.

Konkrétně se pak zaměřuje na realizaci projektu TEMPUS II - Transformation of Faculty of Agricultural Economics and Management Education in Prague for Needs of Market Economy - především na onu část, která umožňuje mobilitu studentů - 1 semestrální stáže nejlepších studentů Rozšířeného jazykového studia s odborným zaměřením na partnerské univerzity do Kodaně, Rostoku a Dijonu. Zahraniční stáže spolu s přednáškami a semináři pedagogů - odborníků z partnerských univerzit Evropské unie na naší univerzitě završují nedocenitelným způsobem odbornou cizojazyčnou přípravu studentů naší fakulty. Z hlediska návaznosti a udržitelnosti dobrého stavu VCJ je vysoce žádoucí realizace plánu Rady Evropy, a to rozšíření dalších vzdělávacích programů na Českou republiku.

Summary:

This contribution deals with the role of teaching foreign languages in the system of education of the Council of Europe generally, further it evaluates the general state of teaching foreign languages in the last 5 years, both the negative and positive aspects.

It concentrates particularly on the realization of the TEMPUS II project - Transformation of Faculty of Agricultural Economics and Management Education in Prague for the Needs of the Market Economy - and especially on the part that promotes international experience for students - one term fellowships for the students of Extended Language Studies with Professional Orientation at the partner universities in Copenhagen, Rostock and Dijon. These foreign fellowships together with lectures and seminars given by visiting lecturers from our partner universities in the European Union at our university enhance the professional foreign language studies of the students of our faculty in a way that cannot be sufficiently appreciated. From the point of view of linking-up and maintaining good foreign languages teaching it is highly desirable to realize the plan of the Council of Europe to extend further education programmes into the Czech Republic.

Klíčová slova:

Rada Evropy, systém vzdělávání, výuka cizích jazyků, metoda komunikativní, metoda gramaticko-překládová, odborné jazykové znalosti, multilingvální politika, evropské sbližení, vlastní identita, stimulace cizojazyčné výuky, rozšíření vzdělávacích programů EU, integrace - komunikace

Key words:

Council of Europe, system of education, teaching foreign languages, communicative method, method of grammar and translation, professional language knowledge, multilingual policy,

European understanding, own identity, stimulation of foreign language teaching, extension of educational programmes of EU, integration - communication

Rada Evropy vidí právo na vzdělání a cíle školského vzdělávání v kontextu celospolečenském, tj. v souladu s politikou demokracie a svobody jako práva základního, dále uvádí sdělovací prostředky, právní systém, ekonomiku, zdravotnictví, školství, kulturu, sport, životní prostředí, hospodaření půdním fondem, atd. Je zajímavé, že školství je uvedeno na 9. místě, nicméně je to součást, která výrazně ovlivňuje celý systém.

Dovolte mi uvést cíle a úlohu výuky cizích jazyků v systému vzdělávání Rady Evropy, formulované v materiálu **The Council of Europe and modern languages** (Strasbourg 1994).

- 1. Jazykové vzdělání je pro všechny - není to již výsada společenské, kulturní či politické etiky, ale je to potřeba a právo každého občana v dnešní Evropě. Výbor ministrů doporučil, aby se vyučoval alespoň jeden cizí jazyk (a tam, kde jsou pro to podmínky, více než jeden) u žáků od 10 let do konce povinného vzdělání, přičemž, je-li to možno, začít dříve a pokračovat déle.*
- 2. Jazykové vzdělání je pro život - není to akademické studium gramatiky a literárních děl, ale získání a osvojení postojů a praktických dovedností, potřebných pro komunikaci ve skutečných životních situacích.*
- 3. Jazykové vzdělání je pro žáka - zatímco se při VCJ musí brát v úvahu společenské potřeby a přání rodičů, je třeba VCJ založit na potřebách, zájmech a možnostech žáka, s použitím přiměřených materiálů a metod k dosažení jasných, smysluplných a reálných cílů zakotvených v osnovách, plánech a normách a adekvátně reflektovaných v obsahu i formě jazykových zkoušek a všech forem evaluace.*
- 4. Jazykové vzdělání ve škole je důležité, ale není dostačující. Znalosti a dovednosti musí být udržovány i v době dospělosti, a tak reagovat na neustále se měnící potřeby, požadavky a možnosti.*

Výuka cizích jazyků přesně a citlivě odráží atmosféru doby. Současná VCJ u nás i ve světě je charakteristická různými přístupy, např. metodou přímou a metodou gramaticko-překládovou, na jejichž koexistenci vznikají metody další. Klíčové postavení v souladu se vzdělávací politikou Rady Evropy zaujímá, jak jsem citovala výše, metoda komunikativní. Uvedené metody by však neměly působit proti sobě, ale měly by se harmonicky doplňovat tak, aby bylo dosaženo společného cíle - naučit studenta pokud možno gramaticky správně komunikovat. V našich podmínkách, tzn. na VŠ nefilologického směru je třeba rozvíjet v zájmu perspektivních potřeb vysokoškolsky vzdělaných odborníků v rámci integrované Evropy cizojazyčné znalosti studentů se zaměřením na jejich obor. Tyto specifické znalosti, které nemůže poskytovat střední škola je nutno chápat jako integrální součást profilu každého

absolventa vysoké školy. V souvislosti s multilingvální politikou Rady Evropy je žádoucí podporovat zájem o širší spektrum jazyků, protože právě cizí jazyky jsou jedním z důležitých prostředků k uznání evropské dimenze vlastní identity, prostředkem k evropskému sblížení. Není možné spoléhat pouze na jeden jazyk, tj. na angličtinu, i když je dnes bezesporu číslo jedna a měla by být součástí vzdělání, ať již základního, středoškolského, o vyšším ani nemluvě. Vzhledem k naší geopolitické poloze se však jeví jako důležité věnovat pozornost samozřejmě němčině, ale i francouzštině, která je nadále významným jazykem mezinárodních institucí. Neměla by se opomíjet ruština, která je na západě považována za cizí jazyk prvořadě důležitosti a pokud by se uvažovalo v dalších perspektivách, je pro naše teritorium důležitá také španělština a italština.

Podíváme-li se celkově na stav výuky cizích jazyků za posledních 5 let (ale plně to platí i pro naši konkrétní situaci), lze jej charakterizovat jak aspekty negativními, tak pozitivními.

Začnu-li negativními stránkami - patří mezi ně:

- nevyváženost v použití metody komunikativní na jedné a gramaticko-překladové metody na druhé straně, tzn. u první metody studenti zcela postrádají gramatiku, u druhé si naopak stěžují na její přemíru. Tomu často odpovídá působení zahraničních lektorů vedle českých pedagogů. Jejich vztah by se měl postupně změnit v koordinovanou spolupráci, aby bylo dosaženo společného cíle - naučit studenty pokud možno bezchybně a věcně správně komunikovat se zahraničními partnery, a to i v oblasti odborné.
- Mezi negativa patří dále nedostatek našich specializovaných jazykových výukových materiálů,
- stálý nedostatek aprobovaných učitelů anglického a německého jazyka,
- často málo kompetentní rodilí mluvčí s horší pracovní morálkou,
- nedostatek vhodných jazykových učeben,
- neexistující řízený vědecký výzkum v oblasti cizojazyčného vzdělávání v republice.

Kladné stránky VCJ:

- Největším pozitivem v oblasti VCJ je celková atmosféra stimulace cizojazyčné výuky - ať již je to individuální možnost kontaktů s rodilými mluvčími, možnost cestování, studia v zahraničí, tak mezinárodní kontakty na úrovni personální i státní, tzn. významný nárůst prestiže cizích jazyků daný celoevropskými a mezinárodními potřebami,
- dále je to účast na projektech evropských i světových,
- v konkrétních případech je velkým pozitivem kladný postoj vedení školy k VCJ.

Mezi ně se rozhodně staví také naše univerzita. Je velmi důležité, že jak vedení fakulty, tak celé univerzity chápe znalost cizích odborných jazyků jako integrační složku

profilu každého absolventa a umožňuje našim studentům v rámci jejich studia specializovanou cizojazyčnou přípravu.

Ta probíhá na PEF ČZU Praha od r. 1993 v rámci tzv. Rozšířeného jazykového studia s odborným zaměřením (RJSOZ), jejíž koncepce byla předmětem mého příspěvku na konferenci PEF Agrární perspektivy III. V loňském roce. v současné době lze vykázat již poměrně dobré výsledky. Studenti absolvovali mnoho kratších či delších pobytů v zahraničí, kde se prezentovali úspěšně referáty a diskusními příspěvky. V rámci projektu TEMPUS II - Transformation of Faculty of Agricultural Economics and Management Education for Needs of Market Economy, v kterém naše fakulta zaujímá poprvé roli koordinátora, vyjíždějí na 1-semestrální stáž tři nejlepší studenti RJSOZ angličtiny, a to na partnerskou Královskou veterinární a zemědělskou univerzitu v Kodani, 3 nejlepší němčináři na Univerzitu Rostok a 3 nejlepší francouzštináři na ENESA Dijon.

Jednou z další velkých aktivit tohoto projektu bylo působení francouzských pedagogů ENESA Dijon na naší fakultě po dobu letního semestru 1995. Studenti a doktorandi byli motivováni nejen svým ekonomickým zaměřením, ale také vědomím obrovské příležitosti, která se jim naskytla, příležitostí slyšet 6 rodilých mluvčích - vysoce specializovaných odborníků přinášejících nejnovější poznatky z četných oborů, týkajících se řízení podniků, financí, fungování zemědělsko-potravinářského sektoru, zemědělské politiky jak francouzské, tak politiky EU, strategie podniků, apod. Po absolvování tohoto semestru jsou studenti RJSOZ francouzštiny po stránce odborné jazykové přípravy skutečně na velmi vysoké úrovni. Pro další semestry je plánováno v souladu s projektem TEMPUS obdobné působení dánských pedagogů pro angličtináře a německých pedagogů pro němčináře.

Snažíme se, aby VCJ na naší univerzitě odpovídala současným vývojovým tendencím a lze si jen přát, aby byl program TEMPUS, který skončí v r. 1998 postupně nahrazen rozšířením dalších vzdělávacích programů EU, které by umožňovaly návaznost a udržitelnost dobrého stavu odborné cizojazyčné přípravy.

Na závěr je možno uvést - k potvrzení oprávněné důležitosti VCJ pro naše občany - oblíbenou formulaci z oblasti politiky: **není integrace bez komunikace** - a tou je bezpochyby míněna i komunikace cizojazyčná.